

Critic's Point

Φεστιβάλ Ἀθηνῶν 2017 (Μουσική) Λένια Ζαφειρούλου - Ergon Ensemble

18/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

Ἡ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ νεωτέρου, προκύψασα λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπάρατο Ὀλυμπιάδα 2004, χρεώνεται καὶ μὲ τὴ διάλυση δύο σημαντικωτάτων μουσικῶν πολιτιστικῶν θεσμῶν, τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν (ἰδρ. 1955), μὲν τὸ 2005 συμπλήρωσαντος μισὸν αἰῶνα ζωῆς ὡς θεσμοῦ ἐπικρατούντως μουσικοῦ, καὶ τὴν Ἐθνικὴ Λυρικὴ Σκημὴν (ἰδρ. 1940): στὸ μὲν Φεστιβάλ διόρισε καλλιτεχνικὸ διευθυντὴ τὸ χορογράφο Γιώργο Λούκο¹ πού τὸ μεταμόρφωσε ὑπουλα καὶ ἀποπροσανατολιστικά, σὲ θεσμὸ πρωτίστως θεατρικὸ καὶ χορευτικὸ, σκορπίζοντάς το στὶς πιὸ δυσπρόσιτες ἐσχατιῆς ἐνὸς λεκανοπεδίου ἀνυπάρκτου ὡς πρὸς τὰ μέσα μαζικῆς συγκοινωνίας, ἀπρόσιτες καὶ γιὰ τὰ ταξί, ἔστω γιὰ ὅσους τὸ ἀντέχουν ἀκόμη. Γιὰ δὲ τὴ Λυρικὴ, ἐπέλεξε τὸν ἀπελθόντα (δυστυχῶς ἀφοῦ ἔκαμε τὴ ζημιὰ) Ἑλληναιθίοπα Στέφανο Λαζαρίδη (1942-2010), σκηνογράφο-σκηνοθέτη, πραγματικὸ πρωτοπορειτικὸ φρικιό, εἰσαγωγέα... ὁμοιοπαθέστατων συναδέλφων του, πού ἀκριβοπληρώσαμε—ὄχι δὲ πῶς ὑστεροῦσε σὲ κάτι τέτοια καὶ ὁ κ. Λούκος. Καὶ τὴ μὲν Λυρικὴ, ὅπως ἀκούω, ξελάσπωσε οἰκονομικὰ ὁ ἀπελθὼν διευθυντὴς τῆς Μύρων Μιχα-

¹ Χάνουν μέρος τῆς ὅποιος ὑπολήψεως τοὺς ἔχω, οἱ ἀποκρύπτοντες τὴν ἡλικία τους ἐπώνυμοι: ἡ ἀποσιώπηση εἶναι ἐρμηνεύσιμη καὶ ὡς ὑποσυνειδήτος φόβος θανάτου. Στὴν μοναδικὴ διαδίκτυα βιογραφία Λούκου, ἡ ἀρχαιότερη ἀναφερομένη χρονολογία εἶναι τὸ 1972, ὅταν ἄρχισε νὰ ἐργάζεται στὸ ἀρτισύστατο γαλλικὸ χορευτικὸ σύνολο Théâtre du Silence δηλαδή πρὸ 45 ἐτῶν ἀκριβῶς. Δὲν θὰ ἦταν τότε λ.χ. 20 ἐτῶν; Πρέπει νὰ εἶναι περίπου 65 ἐτῶν.

ηλίδης—τὸ πέρασμά της στὸ Ἴδρυμα Σταῦρος Νιάρχος, *in statu evoluti*, δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Ὅποιοσδήποτε θεατράνθρωπος ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Φεστιβάλ Ἀθηνῶν, ἔστω ἀναγνωρισμένου κύρους ὅπως ὁ ἀγαπητὸς Βαγγέλης Θεοδώροπουλος, ἦταν ἀναμενόμενο νὰ ἀκολουθήσει τὰ ἴχνη Λούκου. Δὲν ὀρκίζομαι ἀλλὰ τὸ σύνολο τῶν 144 ἐκδηλώσεων μου φάνηκε αἰσθητὰ μεγαλύτερο τῆς ἐποχῆς Λούκου. Ἐξ' αὐτῶν μόνον 25 εἶναι μουσικὲς— συμπεριλαμβανομένων τῶν συμμετοχῶν Λυρικήs καὶ Κ.Ο.Α. Ἀρκετὲς, θὰ τίς ἔλεγα «περιθωριακὲς», γαλατζίη-πρωτοπορειακὲς, ἔθνικ ἢ λαϊκίζουσες, καὶ, στὴν καλλίτερη περίπτωση, ἔθνομουσικολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Καὶ ἀπὸ τίς 25, μόνον 6-8 εἶναι τοῦ ἐνδιαφέροντος ἢ τῆς ἀρμοδιότητός μου. Συμπαράτασσοντας τες, δὲν διέκρινα καμμία κοινὴ θεματικὴ ἢ ἀνάλογο προβληματισμό, ὅσο καὶ ἂν ἀπὸ τίς 6-8, ὅλες παρουσιάζουν ἐνδιαφέρον ὡς προγράμματα καὶ ὀνόματα ἐρμηνευτῶν. Φυσικά, τὸ Φεστιβάλ ἀγνόησε κραυγαλέα τὴν ἐφετεινὴ 100ῆ ἐπέτειο τοῦ θανάτου τοῦ Σπύρου Σαμάρα (1861-1917), δὲ συζητοῦμε κἂν τὴ 200ῆ τῆς γεννήσεως Σπυρίδωνος Ξύνδα (1817-1896). Θυμήθηκα τὴν παροιμία Ὅπου ἀκοῦς πολλὰ κεράσια βάστα καὶ μικρὸ καλάθι. Πρὸς ὥρας, πάντα, ραπτικῆς, θὰ πρόσθετα. Ὅμως γεγονός εἶναι ὅτι καὶ οἱ δύο σχολιαζόμενες ἀξιολογώτατες ἐκδηλώσεις, συγκέντρωσαν μόλις 300 ἄτομα.

* * *

ΛΕΝΙΑ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, καταξιωμένη μὲ τὸ σπαθὶ τῆς μεσόφωνος, ἰδίως στὸν τομέα τοῦ λήντ (γερμ. Lied), ἀντίθετα μὲ τὴν ἀνεπαρκέστατη «πρόδρομό» τῆς Ἀλεξάνδρα Τριάντη (ναί, τῆς ὁμώνυμης μεγαρικῆς αἰθούσης...) πού λέγεται ὅτι οἰκοδόμησε τὴ φήμη τῆς χάρη στὴν τεραστία περιουσία της (ἀκοῦστε ἠχογραφήσεις της σὲ βινύλλιο καὶ τὰ λέμε). Αὐτὴ τὴ φορά χαρήκαμε τὴ Λένια σὲ «σκηνικοποιημένο» ρεσιτάλ μὲ θαυμαστὸ πρόγραμμα, ἀσυνήθιστης ὀπτικῆς. Τίτλος δυσμετάφραστος καθ' ὃ πολυσήμαντος: *Transit Songs / Βραδιά τραγουδιοῦ μπροστὰ σ' ἓνα ποιητικὸ τοπίο*. Συνεργάτες τῆς Λένιας ὁ ἀγνώστου ὑπηκοότητος πιανίστας-συνοδὸς Ἄντρέϊ Χόβριν [Andrej Jovrin], διαδικτυακῶς ἀπὼν, καὶ οἱ Κατερίνα Μερτζάνη καὶ Σελὶν Τοκμακίδη, βίντεο ὅπου πάνω του προβάλλονταν εὔστοχα, προφανῶς ἐξελληνισμένοι δημιουργικότητα ἀπὸ τὴν ἀνεκτίμητη αἰοδό, οἱ στίχοι τῶν τραγουδιῶν, δυστυχῶς ὅμως χωρὶς τὰ ὀνόματα ἀξιολογωτῶν ποιητῶν πού

συμπληρώνουμε ἐδῶ ἐμεῖς. Ἰδεώδους φωνητικῆς ἀλκῆς καὶ λάμψεως ἐσωτερικότατες ἐρμηνεῖες, πού ὑποβαθμίστηκαν, δυστυχῶς, ἀπὸ τὸ Χόβριν: Καίτοι καθόμουν σὲ ἀπόσταση τὸ πολὺ δύο μέτρων ἀπὸ τοὺς ἐρμηνευτὲς, τὰ πιανισσίσιμί του, διακοπτόμενα ἀπὸ αἰφνίδιες μεταστάσεις στὸ φόρτε, μόλις ἀκούγονταν, ἐπὶ ζημιά τῆς συνοχῆς κάθε τραγουδιοῦ, ἀφήνοντας τὴ νέα βοκαλίστα οὐσιαστικὰ αἰωρούμενη. Τὸ πρόγραμμα ἀποτελοῦσαν 10 συνθέτες, 18 ἐν ὄλῳ τραγούδια, σὲ 5 ἐνότητες: Πέρα ἀπὸ τίς χῶρες (1-3), Πέρα ἀπὸ τὸ χρόνο (4-8), Πέρα ἀπὸ τίς ἐλπίδες (9-14), Πέρα ἀπὸ τίς αἰσθήσεις (15-17). Φυγὴ πρὸς τὸ ἄγνωστο (18). Καὶ ἀπέδειξε πόσο δύσκολα γράφεται κριτικὴ γιὰ τέτοιου πνευματικοῦ διαμετρήματος ἐκδήλωση, πού παρὰ τὸ Α4 τοῦ προγράμματος πού τὴν ἀποσιωποῦσε πλήρως, ἀνέδειξε τὴν **Ποίηση** ὡς ἰσόκυρη μὲ τὴ μεγάλη **Μουσικὴ** πού ἐνέπνεε. Ρεσιτάλ Ποιήσεως ὅσο καὶ Ἔντεχνο Τραγουδιοῦ—τί νὰ πρωτοπροσέξεις; Ἀντιλήφθηκε κανεὶς τὸ δυσυπολόγιστο χρόνο πού ἀφιερώθηκε γιὰ τὴν ἐπιλογή τῶν κομματιῶν καὶ τὴν ἔνταξή τους σὲ ἐνότητες; Τοῦλάχιστον ἐγὼ μαγεύθηκα ἀπὸ ἀμφοτέρες, ξεπερνώντας τίς «ταμπέλες» πού καρφιτσώνουν σὲ κάθε ποιητὴ (καὶ γενικῶς καλλιτέχνη) «μεγάλος», «τοπικῆς ἐμβέλειας», «ἐλάσσων» κ.λπ. Ἄγνωστοι δὲν εἶναι μῆτε οἱ Σμίτ φὸν Λύμπεκ, μῆτε οἱ Ζάϊντλ, μῆτε πολὺ περισσότερο ὁ Τόμας Χάρντυ τοῦ Σκότιου Ἰούδα, ὅπως ἐξελλήνισαν τὸ *Jude the Obscure*, οὔτε ὁ Πλεσνιῶφ ἢ ὁ Ἀλέξης (προσοχὴ: ὄχι ὁ Λέων!) Τολστόυ, οὔτε ὁ...Χὰνς Κρίστιαν Ἄντερσεν, οὔτε φυσικὰ ὁ Ποῦσκιν, οὔτε ὁ κἂν ὁ Γκολένιστσεφ-Κουτούζωφ, πού ἔστω, χάρι στὸ Μούσσοργκσκυ ἐξασφάλισεν ἀκατάλυτη ὑστεροφημία, οὔτε φυσικὰ ὁ Σέλλεϋ.

Καὶ ἀφοῦ ὁ λόγος περὶ ποιήσεως: καθυστερημένα ἔμαθα ὅτι ἀπὸ τὸν οἶκο *Gutenberg*, κυκλοφόρησαν σὲ δίγλωσση πολυτονικὴν ἔκδοσιν καὶ τὰ 154 Σοννέτα τοῦ Σαίξπηρ, σὲ μετάφραση Λένιας Ζαφειροπούλου. Ἡ προηγούμενη μετάφραση 30 περίπου ἐξ' αὐτῶν, μόνον ἑλληνικά, τὴν ὁποία κάπου πρέπει νὰ ἔχω, κυκλοφόρησε πρό...65 ἐτῶν. Προμηθεύθηκα τὴ νέαν ἔκδοσιν καὶ ἤδη ἀπὸ τὸν πρόλογο-μέγιστο σταθμὸ στὴν ἑλληνικὴ δοκιμιογραφία γιὰ τὸ διαπεραστικότατο βᾶθος στοχασμοῦ του, ἔπαθα σόκ. Ἀφήνω τὴν ρέουσα μετάφραση, ἔξοχα σχολιασμένη μὲ ἀναδρομὲς ὄχι μόνον στὸ σύνολο τῆς σαιξπηρικῆς δημιουργίας ἀλλὰ καὶ ἀνυποψίαστες ἄλλες πηγές πού ἀποκαλύπτουν εὐρυμαθέστατη σαιξπηρίστρια ἄκρας ποιητικῆς (πλὴν τῆς μουσικῆς) εὐαισθησίας. Καὶ μόνον μ' αὐτὴ τὴ

μετάφραση, ἡ ἀναγεννησιακὴ παιδεία τῆς νέας, ἀναδεκνύεται σὲ μείζον πνευματικὸ μας κεφάλαιο σὲ δύο μέγιστους τομεῖς Μουσικὴ καὶ Ποίηση! Καὶ τώρα τὸ λεπτομερὲς πρόγραμμα ρεσιτάλ, ὅπως θὰ τὸ εὐχόμεσθε:

I. ΣΟΥΜΠΕΡΤ, ΦΡΑΝΤΣ [Schubert, Franz, 1797-1828]: 1. Ὁ ὁδοιπὸρος, [*Der Wanderer*, ἔργο D. 489, Ὀκτ. 1816, κείμεν. Georg Philipp Schmidt von Lübeck]. 2. Ὁ ὁδοιπὸρος πρὸς τὸ φεγγάρι [*Der Wanderer an den Mond*, ἔργο D. 870, 1826, κείμεν. Johann Gabriel Seidl]. 3. Ὁρμὴ γιὰ μέρη μακρινά [*Drang in die Ferne*, ἔργο D. 770, 1823, κείμεν. Karl Gottfried von Leitner].

II. ΜΠΡΙΤΤΕΝ, ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ, ΣΕΡ [Britten, Benjamin, Sir, 1913-1976]: 4. Ἐνα δειλινὸ τοῦ Νοέμβρη [*At day-close in November*, ἔργο 52, ἀρ. 2, ἀπὸ τὸν κύκλο *Χειμωνιάτικα λόγια (Winter Words)*, 1953, κείμεν. Thomas Hardy].

III. ΤΣΑΪΚΟΦΣΚΥ, ΠΙΟΤΡ ΙΛΙΤΣ [Пётр Ильич Чайковский, 1840-1893]: 5. Οὔτε λέξη, φίλε μου [*Ни слова, о друг мой*, ἔργο 6, ἀρ. 2, ἀπὸ τὰ Ἑξή Τραγούδια γιὰ φωνὴ καὶ πιάνο, 1869, τὸ συγκεκριμένο σὲ κείμεν. Ἀλεξέϊ Νικολάεβιτ Πλεσνιόφ [Алексей Николаевич Плещеев]. 6. Τρομακτικὸ λεπτό [*Страшная минута*, ἔργο 28, ἀρ. 6, 1875, κείμεν. τοῦ συνθέτη. 7. Ἄν ἤξερα, ἂν γνώριζα [*Кабы знала я*, ἔργο 47, ἀρ. 1, ἀπὸ τὰ Ἑπτὰ Τραγούδια, 1880, κείμεν. Ἀλεξέϊ Κ. Τολστόϊ [А. К. Толстой.]

IV. ΣΟΥΜΑΝ. ΡΟΜΠΕΡΤ [Schumann, Robert, 1810-1856]: 8. Ὁ στρατιώτης [*Der Soldat*, ἔργο 40, ἀρ. 3, ἀπὸ τὰ Πέντε τραγούδια, 1840, τὸ συγκεκριμένο σὲ συγκλονιστικὸ κείμεν. τοῦ Χάνς Κρίστιαν Ἄντερσεν, γερμανικὴ μτφρ. Adelbert von Chamisso], μὲ κατακλειδὰ ἀπείρως δραματικότερη ἐκείνης τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Ἀρθούρου Ρεμπώ [Arthur Rimbaud, 1854-1891] Ὁ Κοιμώμενος τῆς ρεματιᾶς [γαλλ. *Le Dormeur du val*, Ὀκτ. 1870].

V. ΜΠΡΙΤΤΕΝ, ΜΠΕΝΤΖΑΜΙΝ, ΣΕΡ: 9. Στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμό, πρὶν τὴν ἀναχώρηση [*At the Railway Station, Upways*, ἔργο 52, ἀρ. 23, ἀπὸ τὸν κύκλο *Χειμωνιάτικα λόγια (Winter Words)*, 1953, κείμεν. Thomas Hardy], μὲ πικρότατο βρετανικὸ χιουῦμορ.

VI. ΜΠΕΤΟΒΕΝ, ΛΟΥΝΤΒΙΧ ΒΑΝ [Beethoven, Ludwig van, 1770-1827]: 10. Στὴν ἐλπίδα [*An die Hoffnung*], ἔργο 94, 1814,

κείμ. Christoph August Tiedge], σπάνια άκουόμενα, άτμοσφαι-ρικότατο άριστούργημα έφάμιλλο τών τελευταίων κουαρτέτων έγχόρδων, με τις άρμονικές πολυηρότητές του, τις ρυθμικές και άγωγικές αντίθεσεις του, τή φευγαλέα ύπόμνηση τών τριήχων του ά' μέρους τής Σονάτας για πιάνο *Ύπό τό Σελήνόφως: όλ' αυτά δυστυχώς αναξιοποίητα από τον Χόβριν.*

VII. ΣΟΥΜΑΝ. ΡΟΜΠΕΡΤ: 11. *Μελαγχολία [Melancholie]*, έργο 74, άρ. 6 και 12. *Όμολογία [Geständnis]*, από τον κύκλο *Spanisches Liederspiel*, 1849, δέκα τραγούδια σε κείμενα ίσπανών ποιητών, γερμ. μτφρ. Franz Emanuel August Geibel (1815-1884) πού τόσο εκτιμούσαν και οι Βόλφ, Μπράμς και Μέντελσον. 13. *Ό Όργανοπαίκτης [Der Spielmann]*, πάλι από τα *Πέντε τραγούδια*, 1840, σε κείμ. Χάνς Κρίστιαν Άντερσεν, γερμανική μτφρ. Ad. von Chamisso.

VIII. ΤΣΑΪΚΟΦΣΚΥ, ΠΙΟΤΡ ΙΛΙΤΣ: 14. *Δέν ήμουν χορταράκι στον άγρό [Я ли в поле да не травушка была]*, έργο 47, άρ. 7, από τα *Έπτά Τραγούδια*, 1880, κείμ. *Ίβάν Ζαχάροβιτς Σούρικωφ [Ивάν Захарович Сүриков]* 15. *Νανούρισμα [Колыбельная песня]*, έργο 16, άρ. 1, 1872-73, κείμ. *Άνατόλι Νικολάγεβιτς Μάϊκωφ [Аполлόν Николаевич Мάйков]*

IX. ΜΟΥΣΣΟΡΓΚΣΚΥ, ΜΑΝΤΙΕΣΤ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ [Мусоргский, Модест Петрович, 1839-1881]: 16. *Νύχτα [Ночь]*, σε δύο εκδοχές, 1864 και 1868, κείμ. του μεγάλου Άλεξάντερ Πούσκιν . 17. *Σερενάτα [Серенада]*, άρ. 2 από τα 4 *Τραγούδια και Χοροί του Θανάτου [Песни и пляски смерти]*, 1875-77, κείμ. *Άρσένι Άρκάντιεβιτς Γκολένιτσεφ-Κουτούζωφ [Арсэний Аркадьевич Голеніщев-Кутүзов. 1848-1913]*, εν μέρει γνωστου από δύο κύκλους τραγουδιών του, πού μελοποίησεν ο Μούσσοργκσκυ. (Ό άλλος, είναι το *Δίχως Ήλιο*, 6 τραγούδια).

X. ΣΟΥΜΑΝ. ΡΟΜΠΕΡΤ: 18. *Οί φυγάδες [Die Flüchtlinge]*, έργο 122, άρ. 2, από τις *Δύο Μπαλλάντες [Zwei Balladen]*, 1852-53, σε ποίηση Σέλλειϋ [Percy Bysshe Shelley, 1792 – 1822], για *άπαγγελία* και πιάνο, μεταφρασμένες γερμανικά από τον Friedrich Hebbel (1813-1863), έλληνικά (τουλάχιστον ή άρ. 2) δε από την ίδια τή Λένια Ζαφειροπούλου, πού με το άγνωστο εν Έλλάδι αυτό άριστούργημα, εκλεισε το πρόγραμμά της.

ENSEMBLE

ERGON ENSEMBLE σέ βραδιά 3 ἔργων μὲ τίτλο *Madness* (νεοελληνιστί: τρέλλα), συσκηνοθετηθέντων σέ ἓνα πρόγραμμα προφανῶς, ἀπὸ τὸν παλαιόθεν ἀρνητικότερα γνωστὸ **Πάρι Μέξη**. Ἐδῶ, πάντως...βρισκόταν στὸ στοιχεῖο του: τρέλλα καὶ βουρλισία.. Μέχρι καὶ στρίπ-τῆζ ἔβαλε νὰ κάμει τὸ σολίστ βαρύτονο στὸ ἔργο τοῦ Ξενάκη. ἐνῶ στὰ δύο τελευταῖα ἔργα, ἐκτυφλωτικές ράβδοι φθορισμοῦ ἐμπόδιζαν τὴν ἀνάγνωση τῶν κειμένων, καθαρότατα προβαλλομένων σέ ὑπερτίτλους. Γενικὰ χαρήκαμε ὑψίστου διεθνoῦς ἐπιπέδου ἐκτελέσεις καὶ ἐρμηνεῖς μουσικῶν κειμένων, μᾶλλον ἐνημερωτικῶς ἐνδιαφερόντων. Μὲ μερικὴν ἐξαιρέση τὸν Νταϊβις (βλ. πῶς κάτω), δὲν πλούτισαν τίς μουσικὲς μας γνώσεις. Τὰ τρία ἔργα, ἐκτελέστηκαν ἀντιστρόφως πρὸς τὴ σειρά 1, 2, 3 τοῦ προγράμματος, ὡς 3, 2, 1: αὐτὴν ἀκολουθοῦμε σχολιάζοντάς τα.

1. ΜΑΞΟΥΕΛΛ-ΝΤΑΙΒΙΣ, ΠΗΤΕΡ, ΣΕΡ (Sir Peter Maxwell-Davies, 1934-2016): *Eight Songs for a Mad King* [Ὀκτὼ Τραγουδία γιὰ ἓνα Τρελλὸ Βασιλῆα], μονόδραμα σέ κείμε. Julian Randolph Stow, γιὰ βαρύτονο μὲ ἑκταση...5 ὀκτάβες καὶ ἀπίθανες ἰκανότητες φωνητικῆς δεξιότητιας, φλάουτο/πίκκολο, κλαρινέττο, 21 (μάλιστα!) κρουστά, πιάνο (ντουμπλάρει τσέμπαλο ἢ τσίμπελ!), βιολὶ καὶ βιολοντσέλο. Τὰ τραγουδία προέρχονται ἀπὸ 8 μελωδίες ἐνὸς σωζομένου μηχανικοῦ ὄργανου ποὺ ἀνῆκε στὸν ὄντως διαταραγμένου (μετὰ τὸ 1810) ψυχισμοῦ βασιλέα Γεώργιο Γ' τῆς Ἀγγλίας (1738-1820). Λέγεται μάλιστα ὅτι ὁ μονάρχης προσπαθοῦσε νὰ μάθει πύρρουλες (πουλιὰ μὲ μελαγχολικὸ κελιάϊδημα) νὰ τὰ τραγουδοῦν. Μόνο τὸ ἀγγλικὸ κείμενο καὶ μιὰ ἀναφορά του στὸν Τάμεση, κατέστησε σαφές πῶς τὸ πρόγραμμα δὲν ἄρχισε μὲ Ξενάκη, ἀλλὰ Νταϊβις. Ὁ Μέξης, φόρεσε πελώριες τετράγωνες μαυρόασπρες μάσκες στοὺς μουσικούς, σὰν νὰ εἴχαμε καρνάβαλο, ἐντυσε τὸν μονάρχη μὲ μαῦρο κοστούμι καὶ γραβάτα καὶ κάποια στιγμή (σᾶς ὀρκίζομαι!) τὸν ἔβαλε νὰ ξύνει τὸ ὑπογάστριό του (ναί, ναί, αὐτὸ ποὺ καταλάβατε...) καὶ νὰ χορεύει. Ἡ μουσικὴ πάντως κρατοῦσε ἀδιάλειπτο τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ὄχι μόνο στὴν ὀλοφάνερη ὀργάνωσή της ἢ σὲ ἐλάχιστα παραθέματα ὅπως ἓνα εἶδος ζίγκας (φλάουτο, τσέλο), ἀλλὰ μὲ τὴν ἐκπληκτικὴ φωνητικὴ δεξιότητια τοῦ βαρυτόνου **Χόλγκερ Φάλκ** ποὺ περιλάμβανε παντοῖα ἐφέ (ἀπὸ φαλσέτο μέχρι ἀπόπειρα ἐμετοῦ). Ἀκόμη, θὰ ἔλεγα καὶ... φυσιολογικὸ τραγοῦδι. Καί, φυσικὰ, τὴν πανέξυ-πνη

ὀργανική τους πλαισίωση. Τὸ ἔργο αὐτὸ πάντως (ἀ' ἐκτ. 22.4. 1969) ἀπογειώσε τὴ φήμη τοῦ συνθέτη.

2. ΛΑΡΧΕΡ, ΤΟΜΑΣ, Αὐστριακὸς συνθέτης καὶ πιανίστας (Lar-cher, Thomas γ. Ἰνσμπρουκ, 16.9.1963). *My Illness is the Medicine I need* [Ἡ ἀρρώστεια μου εἶναι τὸ φάρμακο ποὺ χρειάζομαι], κείμενα: μονολόγοι ἐγκλείστων σὲ ψυχιατρεῖα γιὰ ὑψίφωνο (Ἄρτεμις Μπόγρη), πιάνο (Χρῆστος Σακελλαρίδης), βιολί (Παναγιώτης Τζιώτης) καὶ βιολοντσέλο (Δημήτρης Τραυλός). Συμπαγέστατο κράμα φανταστικῆς φωνητικῆς δεξιότηχίας, ἡχητικῆς λάμψεως καὶ στερεότητος, βοκαλίστα ποὺ μαζί με τὸ τρίο μᾶς ἐμάγεψε τροφοδοτώντας δραματικὰ ἀδιαλείπτως μιὰ μουσικὴ ποὺ ξεχάσαμε μὲ τὴν τελευταία της νότα.

3. ΞΕΝΑΚΗΣ, ΙΑΝΝΗΣ (1922-2001): *Κασσάνδρα* (1987), προσθήκη στὴ μουσικὴ του γιὰ τὴν Ὁρέστεια τοῦ Αἰσχύλου, ὅταν ἐκτε-λέσθηκε στὴ *Gibellina* (Σικελία), γιὰ «ἡχομεγεθυμένη φωνή», ψαλτήριο (ἀντὶ ἀρχαίας λύρας) καὶ κρουστὰ. Μᾶς ἄφησε κυριολεκτικὰ ἀναυδους ὁ Χόλγκερ Φάλκ, σὲ ἓνα ἔργο, ὅπου ἡ φωνὴ ὑποδύεται καὶ τὴν Κασσάνδρα μὲ ἐκτενέστατα φαλσέττι καὶ...τὸ χορὸ τῶν γερόντων τῆς τραγωδίας, ὅταν κινεῖται στὴ φυσιολογικὴ τεσσιτούρα (ἂν ὑπάρχει κάτι τέτοιο στὸν Ξενάκη). Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς μουσικῆς ἐξαντλεῖται στὸ σαδιστικότετο εὐ-ρημα γιὰ τὸν ἄμοιρο σολίστα. Δὲν πρόσθεσε τίποτε στὴ γνώμη μας γιὰ ἓνα συνθέτη, «προκάτ» διασημότητα. Ἀλησμόνητο θὰ μᾶς μείνει πάντως τὸ...στρίπ-τῆζ τοῦ Φάλκ! Τέλος, θερμότατα συγχαρητήρια καὶ 1στὸν πανάξιο ἀρχιμουσικὸ **Kasper de Kroo**, ἀρρηκτα πιά συνδεδεμένο μὲ τὸ ἑλληνικὸ σύνολο. (Θέατρο Ρέξ, 24.6.2017).